

Mládež v konfrontaci generací

Petr Sak

Mládež je specifická svou životní fází oproti střední a staré generaci, ale i ve srovnání s předchozími a následnými generacemi mládeže. Komparace je důležitým nástrojem poznání a také v tomto případě je možné svéráz stávající mládeže odhalovat srovnáváním s dřívějšími generacemi mládeže.

První specifika mládeže vyplývá ze sociálních skutečností spojených s danou životní fází, ze specifické sociální pozice, sociálních rolí a sociálních statusů jejích jednotlivých členů a v úhrnu generace mládeže. Z toho vyplývá účast mládeže ve společenských procesech, které jsou dynamizací specifických rolí a pozice mládeže. Tak dochází k naplňování společenské funkce mládeže. Specifický sociální status a společenské funkce mládeže jsou víceméně konstantní v historii společnosti. Tato stabilita a konstantnost však není absolutní. V závislosti na proměnách a dynamice společnosti, funkce a sociální pozice mládeže osciluje kolem mimogenerační konstanty. Avšak ve srovnání s druhým specifikem mládeže se systémově jedná o mezigenerační konstantu.

Metodologie výzkumu generací

Porovnáním velké sociální skupiny ve stejné životní fázi se objeví odlišnosti, jejichž příčinou není skutečnost, že se jedná o mládež, ale oblast společnosti, v níž probíhají procesy socializace a sociálního zrání mladých jedinců a v úhrnu mladé generace a ve vztahu ke generaci má ontický charakter. V této oblasti společnosti dochází k průniku a k prolínání sociální skupiny, konkrétních společensko historických událostí a prostřednictvím sociálních jevů nově vyprofilované sociální skutečnosti. Dlouhodobá různorodá interakce mezi generačním subjektem a konkrétní sociální realitou vede ke zformování mládeže odpovídající dané společenské skutečnosti. Mládež a generace jsou produktem společnosti v konkrétních sociálně historických podmínkách a existuje mezi nimi provázanost.

V následujících životních fázích je třeba rozlišovat generační podstatu a fenomény, které jsou onticky odvislé od dané životní fáze. Prostřednictvím generace mládeže poznáváme konkrétní společnost v časoprostorových souvislostech a z konkrétní společnosti lze vyvozovat charakteristiku mládeže a hledat vhled a porozumění této mládeži.

Pro zkoumání generací je nezbytný metavýzkum, čímž myslím výzkum, který není postaven na datech pouze jednoho výzkumu, ale analyzuje data a poznatky z více výzkumů

vycházejících z časové řady výzkumu různých sociálních fenoménů tvořících kategorii generace.

V publicistice, ale i v odborné produkci se setkáváme s typologií a charakteristikou generací; tichá generace, generace baby boomers, generace x, y, z, generace alfa a mileniálové. Tyto generační názvy a k nim přiřazené charakteristiky nalezneme nejen v novinářských článkách, ale také u společenskovedně vzdělaných autorů a můžeme je slyšet i na vědeckých konferencích. Tato módní „generační vlna“ je především výpovědí o současné metodologické pokleslosti. Při hledání původního pramene se ocitneme v uzavřeném kruhu vzájemných citací a parafrází, přičemž zcela absentuje metodika, jak autoři dospěli k jednotlivým atributům konkrétní generace a k její celkové charakteristice. Při pokračujícím hledání se na konci tunelu v mlze vynořují studie amerických autorů o amerických generacích, které byly publikovány před několika desetiletími.

Generace je spojena s „mateřskou“ společností „sociální pupeční šňůrou“. Nelze si představit generaci ani její vznikání mimo společnost, k níž patří. To jsou základní východiska teoreticko metodologického přístupu ke zkoumání generací, která vytýčil při vzniku sociologie generací Karl Mannheim. Od tohoto zakladatele platilo, že generace je výsledkem významné společensko historické události nebo výrazně změněných sociálních podmínek. (Mannheim, 2007). Vznik generace a její reflexe přísluší k dané společnosti a není možné ani jedno ani druhé přenášet do jiné společnosti. Čím více se společnosti sociokulturně odlišují, tím je tento přenos chybnější a absurdnější.

Podívejme se, jak byly tyto „americké generace“ převedeny do české společnosti.

TICHÁ GENERACE (narozená 1925-1945)

GENERACE BABY BOOMERS (narozená 1946-1964)

GENERACE X (narozená 1965-1980)

GENERACE Y (narozená 1981-1999)

GENERACE Z (narozená 2000-2013)

GENERACE ALFA (Narozená 2014-¹

Typologie generací, rozmazaná generace

Ve studii „Generace, mládež a její výzkum“ (Sak, 2016) jsem na základě poznatků a dat z více než 150 empirických výzkumů mládeže zkonstruoval typologii pěti povalečných

---

¹ Blažíček, M. *Co předcházelo generacím x, y, z? Generace Baby boomers odchází ze scény .....* Přístupné z: <http://www.studentpoint.cz/2017/07/12/co-predchazelo-generacim-x-y-z-generace-baby-boomers-odchazi-ze-sceny/>

generací mládeže. Názvy jednotlivých generací vycházejí z hlavních makrospolečenských procesů, kterými byla generace formována.

Tab.2. Poválečné generace mládeže	
Generace	Populační ročníky generace
Budovatelská	1925 – 1935
Reformní	1936 – 1949
Normalizační	1950 – 1966
Transformační	1967 – 1980
Kybergenerace	1981 – 2000
Rozmazaná	2001 –

V další studii „Generace mládeže v globalizaci a v kyberprostoru“ jsem v návaznosti na pět předešlých generací mládeže hledal charakteristiky mládeže vynořující se z lůna společnosti v současnosti. Výsledkem průniku a syntézy jejich atributů se stal název „**rozmazaná generace**“. Jaké sociální jevy a sociální procesy jsou s ní spojeny, utvářejí ji a charakterizují?

Prohlubují se jevy spojené již s předchozí kybergenerací, případně nárůst kvantity navozuje změnu kvality. Objevují se ale i další jevy, spojené především s informačními technologiemi, s internetem a se sociálními sítěmi.

Nové jevy mají charakter aktivit, dovedností, ale i závislostí, jejichž spektrum se rozšiřuje, závažnost prohlubuje a podíl zasažené populace roste. Jedná se o:

- nomofobii - strach ze ztráty kontaktu při nedostupnosti mobilního spojení. Závislost na signálu, narůstá neschopnost existovat na území, kde není signál;
- digitální demenci;
- fenomén hikikomori, který je rozdílný od Japonka u nás zastoupen pouze marginálně;
- strach z vynechání, tzv. FOMO - fear of missing out. Jedinec má obavu, že v kybersociálnímu se dostává na okraj, není oslovován, zmiňován. Sílí pocit virtuální sociální exkluze vedoucí k virtuální marginalizaci;

- objevuje se pocit permanentní informační frustrace, kdy jedinec neustále očekává tu „pravou informaci“. Část mladé populace se několikrát za noc budí, aby zkontrolovala, co jí „přišlo“;
  - „Britská nezisková organizácia Royal Society for Public Health skúmala vplyv sociálnych sietí a ich pôsobenie na psychické zdravie mladých ľudí s označením Status of Mind. Skúmaná vzorka bola 1500 ľudí vo veku 14 – 24 rokov. Uvádza zistenia ako napr.: Jeden z piatich mladých ľudí priznáva, že sa v noci zobudí, aby skontrolovali správy na sociálnych sieťach, čo spôsobuje, že sa v škole cítia konštantne unavení trikrát častejšie ako ich spolužiaci, ktorí sociálne médiá v noci nepoužívajú. Neustály pocit byť online, strach, že nám niečo ujde, keď nebudeme k dispozícii pripojení na sieť, že nám ujdú dôležité informácie zdieľané našimi priateľmi. Sociálne médiá boli opísané ako viac návykové než cigarety a alkohol.“ (Kostelanská, 2019, s.13);
- výrazným generačným fenoménom jsou youtuberi, většinou mladí lidé či dokonce děti, tedy vrstevníci, kteří přidávají na server YouTube svoje videa, v kterých prezentují především sami sebe, svůj život, svoje názory na aktuální téma a často také různé výrobky. Děti a mládež jsou ochotné zaplatit vstupné více než 500,- Kč na setkání s oblíbeným youtuberem. Taková setkání mají několik desítek tisíc účastníků. Youtuberi, povětšinou nezralí pubescenti a adolescenti, jsou pro své vrstevníky vzorem. Formující se mladá generace místo přijímání stimulů ke svému rozvoji je utvrzována ve virtuální sociabilitě sdílení, lajků a nápodoby;
- „pranksteři“ vytvářejí v triviální formě vtípky videa ve snaze napálit diváky, oklamat je, v dokonalejší formě provádějí drobné sociální experimenty, snaží se diváky „nachytat“, používají věrohodnou falešnou identitu;
- „streameři“ se posouvají od natáčení příběhů svého života a jejich sdělování na internetu na YouTube kanálu ke specializovaným aktivitám, například jen na oblast módy, vaření, kosmetiky (hovoří se o „vlogerech“ uvedených oblastí, kteří natáčejí „haul“)
- „influenceři“ resp. „meetuberi“ jsou špičkou ledovce, ti už se setkávají se svými fanoušky, propagují konkrétní výrobky, jsou za to placeni, i v České republice mají své agentury.
- „Let’s playeři“ - výhradně se věnují „gamingu“ nikoliv už jen počítačových her, ale i sportovních soutěží.

Rozmazaná generace je subjektem přechodů z přirozeného světa do kyberprostoru virtuální reality v dalších a dalších oblastech. Věnovat se sportu je ochotno čím dále méně dětí a mládeže. I pro učitele na školách se stává problémem žáky a studenty „rozpohybovat“. Od dříve masových sportů jako je fotbal a hokej, které se však hrají v přirozeném

časoprostoru a fyzickým tělem, které se potí, unavuje a zraňuje, se dětská a lidská hravost přesouvá do virtuální reality, kde se proměňuje v „e-hravost“ zaměřenou na elektronický sport (e-sport). E-sport se vyvíjí již řadu let souběžně s vývojem počítače a internetu, ale právě rozmazaná generace, bude tou generací, u níž se sportování komplementárně překloupí z přirozeného časoprostoru do e-sportu virtuální reality v kyberprostoru. Z elektronického sportu se stává byznys, který postupně ne-li vytěsňuje, tak alespoň utlumí byznys spojený s tradičním sportem;

Vznik sociálních sítí na internetu patří do období mládeže kybergenerace, ale od svého vzniku žijí sociální sítě svým životem. Děti a mládež je rozvíjejí a sociální sítě zpětně formují a formátují mladou generaci. Myšlení je dále vytěšňováno lajkováním a sdílením. Zatímco „kybergenerace“ byla někdy off-line, rozmazaná generace je on-line permanentně, dokonce i ve spánku;

- Mezi rozmazanou generací a předchozí kybergenerací je hranice rozmazaná, neexistuje ostrý přechod.²
- Žije v historickém bezvědomí a ve vztahu k historickým událostem je nevyhraněná-rozmazaná a tím vystavená manipulativní propagandě. Stále více se v linii generací vytrácí historický čas, kontinuita mezi minulostí, přítomností a budoucností. Tato generace neprožívá historicitu a temporalitu národa. Ztrácí schopnost zařadit sebe sama a svou generaci do historických souvislostí. Obecně lze říci, že mladá generace nevnímá národ ve struktuře historického času a sociální skutečnost jako entitu na sebe navazujících stavů, jejichž vztah má příčinnou souvislost, tedy dnešek je součástí něčeho vinoucího se z minulosti do současnosti a podílí se na utváření budoucnosti. Čím hlubší znalost této časové dimenze sociální skutečnosti, tím je bohatší bytí jedince, který tuto dimenzi prožívá. Reflektuje současnost jako něco, co je završením minulosti i jako něco, od minulosti odlišného. Ztráta historických kořenů znamená nepochopení současné společenské skutečnosti a vydává jedince napospas propagandě a manipulaci médií, sociálních sítí, politiků, zpravodajských služeb a dalších subjektů. Historické bezvědomí mladé generace tuto reflexi národa v časovém plynutí neumožňuje, což vede ke stavu „rozmazanosti“ vůči národu i sociální entitě v historickém čase. Pokud by mladá generace třicátých let měla historické vědomí srovnatelné se současnou mladou generací, je možné, že by český národ druhou světovou válku nepřežil.

---

² *O rozmazanosti generace můžeme hovořit ještě ve druhém významu. Ve fázi mládí se každá velká sociální skupina populačních ročníků, demografický základ generace, formuje, utváří jako generace. Nevyhraněnost, neurčitost, rozmazanost ustupuje generačnímu profilu. V tomto případě se jedná o rozmazanost jako etapu ve vývoji každé generace.*

Bez chápání souvislostí mezi přítomností a minulostí se ztrácí logika prožívané skutečnosti. Život se stává nahodilým fenoménem skládajícím se z postupných událostí „tady a teď“, které postrádají souvislost. Každý článek řetězce událostí „teď“ je proto konzumován jako izolovaný prožitek bez příčin a důsledků;

- dále klesá četba, zvláště původních pramenů, tím se stále více mládež stává příjemcem hotových názorů, postojů, soudů a stále méně jsou její názory a postoje výsledkem jejich analýz a hodnocení. **Stále méně je autorem obsahu vlastního vědomí.** Posouváme se k situaci, kdy její historické vědomí bude určovat zpravodajská služba podle instrukcí Velkého bratra.
- vlastenectví, vztah k českému národu je v dosavadní historii u této generace nejslabší a stále se rozpouští. I ve vztahu k národu je generace rozmazaná.
- k rozmazané generaci patří i charakteristika, která se u mládeže objevila v devadesátých letech. Vše, s čím se jedinec dostává do kontaktu má nějakou hodnotu, včetně záporné hodnoty. Hodnocení, hodnoty tvoří dimenzi lidské skutečnosti. To, co má pro jedince, společnost největší hodnotu primárně profiluje hodnotový systém společnosti a jedince. Hodnotou mohou být materiální statky nebo i duchovní principy a ideje. Proto lze těžko říci, že nějaká generace nemá žádné hodnoty. Hodnotou může být auto, dům, majetek. V devadesátých letech došlo k modifikaci hodnotového systému mládeže ve srovnání s předchozími generacemi mládeže a se souběžnou střední a starou generací. Především došlo k devalorizaci sociálních hodnot, a naopak k valorizaci hodnoty majetku. Během devadesátých let došlo také k oslabení postoje mládeže ke všem ideovým systémům, a to jak duchovního, tak sekulárního charakteru (liberalismus, konzervatismus, marxismus, socialismus). Pokles významu duchovních hodnot ideových směrů se zachoval i u dalších generací mládeže, včetně stávající rozmazané mládeže. Duchovní hodnoty a ideje nejsou jejich výraznou generační výbavou, a proto snadno přejímají ideologickou propagandu, protože propaganda u generace vstupuje do volného prostoru.
- zvláště oproti prvním třem generacím (budovatelská, reformní, normalizační) je rozmazaná generace generací bez hranic. Hranice nemá v přirozeném časoprostoru a pohyb mimo republiku je pro ni, včetně studia na zahraničních školách, zcela samozřejmý. Nemá hranice ani kulturní ani do virtuální reality kyberprostoru. Ztráta hranic vně generace a jejich příslušníků vede i ke ztrátě vnitřních hranic a snižuje i vnitřní generační integrační tlak a vede k vnitřní rozmazanosti generace. Bezhraničnost a nezakotvenost dělá z generace generaci migrantů (nomádů). Příslušníci této generace již nejspíš nebudou pociťovat to, co vyjádřila manželka nejnámějšího českého exulanta a světového

spisovatele Věra Kunderová v řadě médií 25.11.2019 publikovaném rozhovoru „Emigrace je blbost“. „Připadám si jako otrok na plantáži, který se v noci ve snech vrací do své země“. Připomněla také verše Viktora Dyka o vlasti. „Opustíš-li mne nezhynu. Opustíš-li mne zahyneš“ (Kunderová, 2019).

Při pohledu dovnitř generace můžeme rozlišovat hlavní generační trendy, dále specifické vyhraněné segmenty generace a na nejnižší úrovni diferenciaci jedinců a skupin velice různého zaměření a profilace vycházejících především ze sociálního statusu svého a původní rodiny. Socializační tlak společnosti usměrňující jedince a generaci k dodržování sociálních norem a v úhrnu k sociální normalitě z řady důvodů stále klesá.

V liberálním prostředí se oslabil tlak na pozitivní formování generace ve smyslu hodnot, sociálních norem i represivní tlak, ve smyslu vytváření bariér vůči „něčemu“. To vytvořilo daleko volnější prostor pro sociální zrání i další vývoj jedince i socializaci generace. Minimalizace vlivu-tlaku společnosti v liberálním sociálním prostředí na socializaci dětí a mládeže vede k oslabení generační „gravitace“, ke generačnímu rozvolňování a k velké diferenciaci. Bez dřívějšího podpůrného společenského působení se sociálně, intelektově a vzdělanostně slabší část generace diferencuje a profiluje záporným směrem a části mladé generace s dobrým rodinným zázemím se rozevírá prostor s dobrými předpoklady k individuálnímu rozvoji podle svých zájmů. Oslabování generačního socializačního tlaku se dělí do řady procesů:

- směrem od totality stále zeslabující intencionální působení na mladou generaci od předškolního věku až k dospělosti. Společnost podporovala podprůměrné a spíše omezovala anebo neoptimalizovala podmínky pro rozvoj těch nadprůměrných. I to byl jeden z procesů, který generaci integroval;
- prosazování neoliberalismu, který ve prospěch svobody neguje normy a regulativy;
- destrukce duální sexuality muže a ženy. V pregnantní zkratce jsem se od studentky dozvěděl, že na současné společnosti je nejlepší, že si může vybrat z 28 sexuálních identit, zatímco v mé generaci jsme za „komunizmu“ museli být pouze buď muž nebo žena. Současně dochází k vyhasínání mateřského instinktu.

K charakteristice rozmazané generace patří strukturovanost a diferenciaci ve větší míře, než tomu bylo u předchozích generací. Generační hlavní trend je spojen s hédonistickým a konzumním životním stylem a s jeho digitalizací. Na pozadí tohoto generačního trendu jsou segmenty generace se specifickým zaměřením. O diferencovanosti generace vypovídá

rozdílnost i relativně malé skupiny studentů na stejné škole, stejného věku, profesního zaměření a vzdělání;

Všechny předchozí socializační tlaky lze charakterizovat jako jakousi generační gravitaci. Stmelovala jedince do generační entity a oddělovala ji od předchozí a následné generace. Při sníženém socializačním generačním tlaku či dokonce při jeho absenci nedochází ke generační komprimaci jedinců uvnitř generace ani vůči sousedním generacím. Generace a její sociální profil dostává rozmazaný charakter. Současně snížený společenský tlak dává větší možnosti k individualizaci a k diferenciaci uvnitř generace. Vedle většinových generačních trendů a segmentů je zde prostor pro individuální a alternativní vývoj jedinců a profilování generačních segmentů.

Např. při běžném nepřesném používání pojmu neonacismus či fašismus bychom mohli mluvit i o generačním segmentu, sociální skupině s touto charakteristikou. Ukazuje se zvláště v kontrastu s mou reformní generací. Nám vadila uniformita novin a informací a s nadšením jsme přivítali záplavu nejrůznějších informací v nejrůznějších médiích, velkým vítězství pro nás bylo zrušení cenzury v Pražském jaru. Demokracii realizovanou stranickými sekretariáty jsme chtěli nahradit přímým rozhodováním lidí. V naší generaci byla rozšířeným kategorickým imperativem myšlenka Voltaira: „Hluboce s Vámi nesouhlasím, ale udělám vše proto, abyste své názory mohl šířit“. Neonacistický segment rozmazané generace je na zcela protikladných pozicích. Této generaci vadí informace šířené alternativními médii a chtěla by pouze mainstreamová média typu České televize. Dožadují se cenzury, udávají články a knihy, které se jim nelíbí. Akceptují seznamy „špatných“ webů s „nežádoucím obsahem“. Jsou proti přímé demokracii, ale politiku chtějí ovlivňovat z ulice, což nevidí jako rozpor, protože „při přímé demokracii by se přeci mohli vyjadřovat i lidé s jiným názorem, než mají oni“ (stejně na ulici začínala NSDAP).

Fenomén rozmazané generace je také důsledkem narůstajícího tlaku institucí organizací, institutů a instrumentů globálního korporátního fašizmu. Cílem globálního korporátního fašizmu je rozklad přirozeného sociálního od těch nejmenších prvků, jakým je sociální role až po národ. Cílem útoků je sexuální role, sociální role manžela, manželky, otce, matky, rodina, národ. Zatímco v padesátých letech jsme mohli z Hlasu Ameriky slyšet, že děti v předškolních zařízeních jsou tím nejhorším projevem totality, v které žijeme, nyní OECD doporučuje české vládě zkrátit rodičovskou dovolenou na jeden rok a děti předat jeslím a mateřským školám. Výchova dětí by se dostala z rodiny pod kontrolu státu a matky by mohly svou prací přinášet zisk.

Rozmazaná generace je pod mimořádným tlakem propagandy, která skutečnost nahrazuje mediální realitou. Podle principů Velkého bratra se zneužívá jazyk podle vzoru „humanitární bombardování“. Svoboda slova se zachraňuje její likvidací a cenzurní instituce se nesmí označovat jako cenzura, ale jako zachránce pravdy. Takový úřad si vybudovala Evropská unie a v Česku symbolicky u jeho zrodu stál ministr, který před celým národem rituálně manifestoval, že je lhář spolu s podvodníkem a akademicky usvědčeným plagiátorem. Jimi založené „ministerstvo pravdy“ vlastně může napravit omyl Francise Fukuyamy, který předvídal konec dějin. Za cíl dějin člověka, o který se pokoušely všechny civilizace, můžeme považovat poznání pravdy. Nyní díky „ministerstvu pravdy“, založené lhářem, podvodníkem a plagiátorem mohou dějiny končit, zvláště, když této instituci začali vydatně pomáhat „elfové“, kteří k rozpoznávání pravdy ještě přidali udávání. Část „rozmazané generace“ se zapojila do těchto aktivit, rozděluje lež od pravdy, informaci od dezinformace, hoax a fake news.

Vraťme se k metodologické otázce vztahu společnosti a generace a porovnejme stejnou generaci, která je v mé typologii „budovatelskou“ a v americké „tichou“. V americké typologii se jedná o populační ročníky 1925 až 1945. Již toto rozpětí dokládá sociologickou irelevanci. Populační ročníky z počátku intervalu mají silný prožitek událostí z konce třicátých let, zradu západních demokracií – vydání Sudet Hitlerovi Mnichovskou dohodou a následnou okupaci a vytvoření Protektorátu Čechy a Morava, zavření vysokých škol, osvobození a konec války, zatímco populační ročníky z konce intervalu nic z toho nezažily, a proto se nemůže jednat o stejnou generaci. Charakteristika „tiché generace“ jako neaktivistické, tiché a bez ambicí je naprostý opak skutečnosti. Ze všech českých poválečných generací byla tato nejvíce společensky angažovaná a aktivistická a tichá nebyla ani v reálném, ani v přeneseném významu.

Zkušenost této generace v USA a v Protektorátu Čechy a Morava byla naprosto odlišná. Z americké populace se jen část zúčastnila válečných bojů a celek americké populace prožil pouze přechod na válečnou ekonomiku. Známý je také „veteránský syndrom“ kdy malá část mladé generace prožije ve válkách radikálně odlišnou zkušenost od celku generace. S odlišným prožitkem se obtížně sociálně vrací do lůna generace, potažmo společnosti a její příslušníci se cítí ve společnosti odcizení, nepochopení, nedocenění a osamocení.

V Protektorátu byl každý den rizikový, každý den mohl být poslední. Stále hrozilo totální nasazení a riziková byla i účast na školním vyučování. Traumatem bylo také zavření vysokých škol a celou okupaci realizovaný holocaust, a to nejen pro samotné Židy, ale i pro

humanisticky cítící ostatní občany. Mohla se z těchto dvou skupin lidí - mladých Američanů a mladých Čechů zformovat stejná generace? Samozřejmě, že ne.

Tab.1. Komparace dvou charakteristik jedné generace		
Generace	Ročníky narození	Charakteristika generace
Budovatelská	1925 - 1935	Společenská angažovanost (aktivismu) Idealismus, vize sociálně spravedlivé společnosti Předválečné a válečné zkušenosti V návaznost na prožité zkušenosti tato generace navazovala na levicové hodnoty a ideje předválečného Československa Společenský prostor pro uplatnění
Tichá	1925 - 1945	Charakteristická svým zaměřením na pracovní kariéru, kterou upřednostňuje před aktivismem
		Nemá velké ambice, ale naučila se, jak co nejlépe přežít v těch nejtěžších situacích

Komparace poválečných generací mládeže

Ve vztahu mládeže určité generace k události rozlišují tři situace a tím i různé působení na danou generaci mládeže.

- 1. událost se stala před procesy socializace generace**, chybí přímý prožitek a z něho plynoucí emoce. V průběhu vzdělávání, sociálního zrání a socializace se s událostí seznamuje prostřednictvím informací a předávaných poznatků. Emoce jsou sekundární, předávané předchozí generací jako přidaná hodnota znalostí a informací či jako produkt prožívání události v druhé signální soustavě prostřednictvím umění, rodinné paměti, školní výuky, médií apod. Generační názory a postoje mají primárně racionální charakter a při dalším racionálním působení pomocí nových informací a poznatků je posun názorů a postojů relativně snadný bez konfliktních polemik a otřesů v generačním vědomí. Změna názoru, že neandrtálci se v evoluci minuli s homo sapiens sapiens za názor, že tisíce let žili vedle sebe a docházelo mezi nimi k reprodukci a dokonce, že DNA současného Evropana obsahuje genom neandrtálce, je přijímána bez vášni a konfliktů.
- 2. událost se stala v průběhu socializace generace** a mládež je generačním aktérem události s přímým zážitkem. Z něho plynoucí emoce jsou výraznou generační výbavou a jakékoliv

racionální uchopení události a z něho plynoucí poznání se musí vyrovnávat s emocionální rovinou události. Mládež, která žila v Protektorátu Čechy a Morava, je generačně zformována v postojích a názorech vůči Němcům a Německu. Mládež, která prožila srpnovou okupaci 1968, je predisponována protirusky, generace studentů manifestující 17.11.1989 na Národní třídě má vnitřní bariéry vůči informacím, že nešlo o spontánní sametovou revoluci, ale o dlouho připravovaný převrat realizovaný STB, pod dohledem KGB a ochranou sovětské armády.

3. událost se stala za života generace, ale již v dalších životních fázích po období mládí, kdy je generace již zformována a k události přistupuje s danou generační výbavou, která modifikuje reakci na událost ve směru zvnitřněných hodnot, postojů a názorů. Vyvolané emoce nemají ve výbavě generace a jejích členů tak silnou pozici jako v případě emocí vyvolaných událostí v době primárního formování generace.

Podívejme se nyní na mládež metodikou komparace poválečných generací mládeže s vynořující se „rozmazanou generací“. V následující tabulce porovnávám, v čem se liší znalost a prožitek v životní fázi mládeže „rozmazané generace“ od jednotlivých poválečných generací. Prožitkem chápu, pokud tato generace událost prožívala v životní fázi mládeže. Znalost znamená, že společenská událost se stala dříve, než generace byla mládeží, a tudíž jako mládež se prostřednictvím informací a znalostí s událostí vyrovnávala a ta se stávala součástí jejího generačního historického vědomí. Přesněji se jedná o potencialitu, mládež se s událostí vyrovnává v rovině znalostí a informací, přičemž znalost se může pohybovat od nulové znalosti až teoreticky k absolutní znalosti. Sice pravděpodobně znalosti se budou více pohybovat k nule, ale je zde možnost mít znalost ve srovnání s generací, která byla mládeží, než událost nastala.

Tab. 3. Komparace generací ve fázi mládeže – prožitek a znalost vybraných událostí

Událost		Generace mládeže	
		Rozmazaná	Budovatelská
Mnichovský syndrom, německá okupace a osvobození (většinou Rudou armádou)	Znalost	+	0
	Prožitek	-	+
Politické procesy a represe padesátých let	Znalost	+	0
	Prožitek	-	+
Srpnová invaze 1968	Znalost	+	-
	Prožitek	-	-
Volnost cestování	Znalost	+	0
	Prožitek	+	0
		Rozmazaná	Reformní
Zlatá šedesátá léta a Pražské jaro	Znalost	+	0
	Prožitek	-	+
Srpnová invaze 1968	Znalost	+	0
	Prožitek	-	+
Volnost cestování	Znalost	+	-
	Prožitek	+	-
Digitalizace a komputizace životního stylu a společnosti	Znalost	+	-
	Prožitek	+	-
Nezaměstnanost, privatizovaný bytový fond, exekuce, bezdomovci	Znalost	+	-
	Prožitek	+	-
		Rozmazaná	Normalizační
Normalizace 1 (prověrky, politická represe, ztráta zaměstnání)	Znalost	+	+
	Prožitek	-	-
Nezaměstnanost, privatizace bytového fondu, exekuce, bezdomovci	Znalost	+	-
	Prožitek	+	-
Volnost cestování	Znalost	+	-
	Prožitek	+	-
		Rozmazaná	Transformační
Listopadový převrat	Znalost	+	0
	Prožitek	-	+
Nezaměstnanost, privatizace bytového fondu, exekuce, bezdomovci	Znalost	+	+
	Prožitek	-	+
Neústavní rozbití Československa	Znalost	+	-
	Prožitek	-	+
Členství v Evropské unii, bezcelní prostor	Znalost	+	+
	Prožitek	-	+
Vojenské angažmá v zahraničí	Znalost	+	+
	Prožitek	+	+
Změna vlastnických vztahů (privatizace, restituce, kuponová privatizace, tunelování, rozkrádání)	Znalost	+	+
	Prožitek	-	+
Normalizace 2 (prověrky, ztráta zaměstnání, politická represe)	Znalost	+	+
	Prožitek	-	+
Přechod k informační společnosti, nárůst počítačové gramotnosti, dostupnosti technologií	Znalost	+	+
	Prožitek	-	+
Reformy školství (financování podle počtu studentů, postupný přechod podílu studentů VŠ z populačního ročníku z 9 % na 60 %)	Znalost	+	+
	Prožitek	-	+

Vztahuje se u dané generace k životní fázi mládeže. Např. budovatelská generace ve věku mládeže neprožila srpnovou invazi a ani nemohla mít ve věku mládeže tuto znalost. + ano, - ne, 0 událost se generace netýká ve fázi mládeže

Jedna dimenze chápání společnosti a jejích změn souvisí s tím, jaké pozice zastávají jednotlivé generace, jak se mění jejich zastoupení na jednotlivých mocenských pozicích a jaké politické subjekty jsou jejich reprezentanty. Samozřejmě, že zde platí pouze korelace, nikoliv kauzalita, ale rozhodně generační optika může napomoci k chápání společenských proměn. Hnutí Ano je spojeno především s normalizační generací, a to vysvětluje jejich sociální adaptabilitu a pragmatičnost. Málokde najdeme tak rozmanitou politickou minulost jako u tohoto hnutí.

V devadesátých letech jsme mohli často slyšet tezi, že až odejdou politici, kteří žili v totalitě a nastoupí mladí politici, tak politika přestane být špinavá. Jako v experimentální zkumavce jsme mohli pozorovat, jak se formuje generace politiků na entitě „Mladí sociální demokraté“. V rovině psychologické došlo k selekci psychopatů, kteří byli dále kultivováni v prostředí korupce, tunelování, vražd, podvodných restitucí a privatizací. Očekávat, že v tomto sociálním prostředí se zrodí „čistý“ politik bylo stejně naivní, jako očekávat, že mohu operovat se skalpelem, který jsem vytáhl z žumpy. Jaké tato příprava mafiánů vyprodukovala politiky je všeobecně známo.

V běžné reprodukci společnosti tvořené diskontinuitou generací se mimořádně objevil přelom většího než generačního významu. Kolem roku 2000 se ve společnosti objevila propast mezi nejstarší a nejmladší generací. Tyto generace však nebyly pouze subjekty rytmu generačních změn, ale byly současně generačními subjekty civilizační proměny, změny epochy gramotné kultury v kyberkulturu. Stará generace roku 2000 byla ze všech generací v historii nejvíce spojena s gramotnou kulturou. Žádná generace před ní ani po ní nepřečetla tolik literatury a neměla takové znalosti jako ona. Na předplatné literárního časopisu Světová literatura se čekalo až nějaký abonent zemře, největší fronty v gulášovém socialismu nebyly ani na maso, ani na banány, ale na knihy. Spisovatelé měli prestiž a úlohu izraelských proroků a četba měla v životním stylu členů této generace a v jejich vnitřním světě tvořivou sílu. Historické, politologické, sociologické, psychologické, náboženské a zeměpisné znalosti byly doplňovány četbou beletrie.

Mladá generace kolem roku 2000 již gramotnou kulturu vyměnila za kyberkulturu. Během devadesátých let v závislosti na věku prudce klesal počet respondentů s vlastní knihovnou a narůstal počet respondentů s vlastním počítačem. V devadesátých letech také v závislosti na věku klesal objem času věnovaného četbě a počet přečtených knih a tento trend pokračoval i v novém desetiletí. V roce 2011 mládež ve věku vysokoškolských studentů věnovala četbě 5x méně času než senioři a objem jejich času věnovaného četbě klesl na 0,7 hodin za týden. (Sak, 2012)

Ovšem hluboká mezigenerační propast v roce 2000 vyjadřující zlom epoch se po roce 2000 postupně zaceľovala v důsledku jednak demografických procesů, ale také narůstající počítačové gramotnosti seniorů a jejich disponibility informačními technologiemi. Takže i oni se postupně začleňovali do kyberkultury. V roce 2011 již 40 % seniorů ve věku 60 až 70 let používalo řadu funkcí internetu. (Sak, 2012)

Prvními ročníky kybergenerace končí dosavadní linie generací gramotné kultury a začíná nová linie generací kyberkultury v informační společnosti. Tím se mění i způsob jejího utváření. Obtížně hledáme v nové linii mannheimovské společenské události formující generaci. Samotní studenti této generace s přesnou sebereflexí označují informační technologie, počítač, internet, mobil a kyberkulturu za faktory formující jejich generaci.

V nové linii generací v rámci kyberkultury a doprovodně také globalizace a planetarizace se mění charakter utváření generace. Oslabuje se jedinečnost vazby na mateřskou národní společnost a posilují se vlivy sociální nadnárodního charakteru, v českém případě evropského a planetárního. Vlivů, které působí napříč společnostmi je více a působí silněji. Příčinou je také virtuální realita destruující přirozený časoprostor a oslabující národní sociální a spojující jazyk internetu, počítačů a mobilu - angličtina.

I navzdory této měnící se skutečnosti však stále platí souvislost mezi generací a mateřskou společností. Příkladem může být srovnání české a americké mladé generace. Podle výzkumu Gallupova ústavu v roce 2018 vnímalo pozitivněji socializmus než kapitalizmus 51 % mladých Američanů ve věku 18 – 29 let, zatímco kapitalizmus vnímalo pozitivněji pouze 45 %. Za poslední dva roky se preference posunuly o 12 % ve prospěch socializmu (Newport, 2018). To je situace zcela odlišná oproti české mladé generaci, která ve většině považuje socializmus za sprosté slovo.

Odlišné generace mládeže neodlišuje pouze rozdílné historické vědomí tvořené znalostmi a prožitky, ale také **ahistorický přístup ve vztahu k jiným generacím mládeže**. Generace mají tendenci své generační vědomí přenášet na jiné generace. Nereflektovaně předpokládají, že vědomí těchto generací ve fázi mládeže bylo takové, jako je u nich, v důsledku historických událostí, které se udály mimo jejich sociální věk mládeže. Reformní generace v sociálním věku mládeže byla součástí událostí Pražského jara a sovětské invaze a generační vědomí bylo formováno znalostmi i prožitkem těchto událostí, zatímco u následných generací se již jednalo pouze o různou míru znalostí. Současně však tyto následné generace projektují znalost sovětské invaze i do formování generací mládeže ještě před vlastní sovětskou invazí.

A naopak historické události, které prožívaly minulé generace ve věku mládeže, a pro novou generaci mládeže jsou vyhaslé, nebere nová generace mládeže v úvahu při snaze o vhléd do této minulé generace. Budovatelskou generaci ve fázi mládeže formovaly události Mnichova, německá okupace, osvobození Rudou armádou a euforie přecházející ve vizi sociálně spravedlivé socialistické společnosti.

Postoje a názory šesti poválečných generací mládeže ve vztahu k Rusku a k Německu mají odlišná východiska, a proto se generačně odlišují, i když objektivní realita je pro všech šest generací mládeže stejná.

Sovětská okupace měla za dvacet let 240–400 obětí na životech a jejím cílem bylo umístit sovětská vojska na západní hranici Varšavské smlouvy a kontrolovat politickou situaci v Československu.

Německá okupace měla za šest let kolem 350 tisíc obětí, holocaust Židů a genocidu Romů. Cílem bylo částečné vyvraždění Čechů, částečné přemístění za Ural a jejich nahrazení německým obyvatelstvem.

Od „budovatelské“ generace mládeže po současnou „rozmazanou“ generaci se mění kognitivní a emocionální předpoklady pro zaujetí postojů vůči Rusku a Německu. Z budovatelské generace s autentickým emocionálním prožitkem Mnichova, německé okupace a osvobození již zůstávají pouzí sólisté a s odchodem této generace odchází autenticita historické zkušenosti těchto událostí z české populace. Zůstává zde ještě kognitivní složka, tedy znalosti, které se však s každou další generací mládeže více přibližují nule. Souběžně s tímto vyhasínáním historického vědomí se otevírá prostor pro propagandu. V posledních letech dochází k masivnímu prepisování historie podle Orwellova hesla, kdo ovládá minulost, ovládá přítomnost. V devadesátých letech, prostřednictvím českého tisku s německými majiteli nastoupila protičeská propaganda, především k tématům 2. světové války, Benešových dekretů a odsunu Sudetských Němců. Posléze tato propaganda pokračovala i od českých autorů - publicistů, historiků a politiků. Výsledky opakovaných výzkumů CVVM tvořících časovou řadu ukazují trvalý posun názorů a postojů české populace k událostem 2. světové války a jejího konce na pozici Sudetoněmeckého landsmanšaftu.

Mladší generace si neuvědomuje absenci svých historických zkušeností u starší generace ve věku mládeže a projektuje jim zkušenosti své. Naopak historické zkušenosti starších generací mládeže se v procesu socializace a vzdělávání jen slabě promítají do vědomí mládeže současné generace.

Závěry

„Rozmazaná generace“ je článkem v linii generací epochy kyberkultury, který je pokračujícími procesy a trendy digitálně výraznější a komplementárně ztrácí vyhraněnost a strukturovanost v přirozeném časoprostoru a v dosavadním přirozeném sociálu.

V kyberprostoru dochází k destrukci času a prostoru a životem ve virtuální realitě se modifikuje i vnímání časoprostoru přirozeného světa. S tím je spojen hédonistický a pragmatický životní styl „tady a teď“. Vytrácí či rozmazává se generační ukotvení v čase.

Značná část života probíhá v kyberprostoru a události a jevy v přirozeném světě mají hodnotu do té míry, jak se dají virtualizovat na sociálních sítích, Instagramu, YouToubu, Facebooku. Život v přirozeném světě se rozmazává jeho virtualizací. Vznikají závislosti ve vztahu k novým technologiím, nově se objevují psychické poruchy odvozené od nových technologií. Existuje závislost na internetu, závislost na signálu a vedle psychických poruch dochází i k neurologickým poruchám, o nichž se mluví jako o digitální demenci (Spitzer, 2015).

U všech generací mládeže v rámci jednotlivých společností klesá národní individuální složka a narůstá to, co je generacím mládeže ve všech státech všech společností společné - globální kybersložka. Dochází také ke stírání, rozvolňování hranic mezi národy, kulturami, náboženstvími. Ač podle hesel a proklamací v rámci projektu multikulturalizmu by se člověk měl stát multikulturním, to znamená prožívat, obohacovat se více kulturami, v realitě dochází k pravému opaku, jiné kultury si mládež neosvojí a vlastní kulturu nezná, a tudíž se nestává její součástí. Kultura je vytěšňována masovou kulturou a kyberkulturou.

Evropská integrace a globalizace potlačuje význam všech hranic a usnadňuje identifikaci s nadnárodními entitami. Charakteristikou „rozmazané generace“ oproti dřívějším generacím je, že se jako generace neutváří. Jejím generačním svérázem je oslabení až absence specifických generačních znaků spojených se společností, v níž žije, a nárůst znaků nadnárodního či mimonárodního charakteru. Je to pohyb ve směru globálního atomizovaného davu formovaného virtuálně v kyberprostoru pro jednání v reálném světě. Rozmazanost či slabost generačního svérázu je patrná především ve srovnání s generacemi před nástupem epochy kyberkultury.

Dochází k modifikaci tradiční sociability fluktuací mezi virtuálním a přirozeným světem. Mění se prožívání a chování v důsledku prolínání těchto dvou světů. Člověk se postupně stěhuje z přirozeného světa do světa virtuálního, tak jako se v minulosti stěhoval z přírody do primitivních lidských sídel, do vesnice, do města a do prostoru v osmdesátém patře mrakodrapu. Život ve dvou světech člověku něco dává, něco bere, a něco prostě mění. Mění se intenzita prožitku v přirozeném světě. U mladých lidí můžeme pozorovat narůstající neschopnost být delší dobu v přirozeném světě, v němž se stávají jakýmsi mátožnými „zombie“ a ožívají napojením na signál, vstupem do „matrixu“. Podobně jako je třeba dobíjet mobily a počítače, tak také virtuální zombie se potřebuje po určitém čase dobít odchodem do virtuální reality.

Sociální sítě, sdílení, lajkování, kultura youtuberů, nepracování s prameny a propaganda médií vedou ke **ztrátě schopnosti kriticky myslet a analyzovat**. Názory a postoje jsou minimálně podloženy kognitivně. Názory mladé, ale již i střední generace, vznikají jako davová virtuální infekce na sociálních sítích. Ve jménu nekonformity, svobody a liberalismu narůstá davovost, stádnost a umírá svobodně myslící svébytná individualita.

„Rozmazaná generace“ je rozmazaná i v důsledku rozvolnění, rozmazání tradičních sociálních rolí a sexuální identity. Homosexualita přestala být něčím marginálním a z původní normální většinové heterosexuality se ve společnosti, a zvláště v této generaci oddělují další a další druhy sexuální identity, čímž dochází k dalšímu, tentokrát sexuálnímu, rozmazávání této generace.

Společným jmenovatelem procesů, jejichž produktem je šestá – rozmazaná generace je eroze, rozvolňování, ztráta tvaru, rozklad sociálních struktur a eroze přirozeného časoprostoru. To se týká jedince (jeho identity), rodiny, národa, státu, společnosti.

Literatura

Publikace

Kavanová, R. Cena svobody. Brno: Doplněk, 1977.

Kolesárová, K. Životní styl v informační společnosti. Praha: UJAK, 2016.

Křenková, R. Peřiny a chléb. Praha: Torst, 2015.

Leary, T.: Chaos a kyberkultura. Praha: DharmaGaia 1997.

Mannheim, K. Problém generací. Generace. Sociální studia, Brno: FSS MU, 2007. č. 1-2, s. 11-44. ISSN 1214-813X.

Sak, P. Proměny české mládeže. Praha: Petrklíč, 2000.

Sak, P. Saková, K. Mládež na křižovatce. Praha: Svoboda, 2004.

Sak, P. Člověk a vzdělání v informační společnosti. Praha: Portál, 2007.

Sak, P. Kolesárová, K. Sociologie stáří a seniorů. Praha: Grada, 2012.

Sak, P. Kolesárová, K. 2009. Tři generace. Nepublikovaná výzkumná zpráva z výzkumu realizovaného v rámci grantu MŠMT ČR Proměna sociálního obsahu kategorie generace seniorů. Příspěvek k sociologii třetího věku. Praha. 2009.

Sak, P. Úvod do teorie bezpečnosti. Praha: Petrklíč, 2018

Spitzer, M. Digitální demence. Brno: Host, 2015.

Kostelanská, S. Sociálne siete a žiaci 2. stupňa základnej školy. Nepublikovaná bakalářská práce. Praha: Husitská teologická fakulta UK, 2019.

Tománková, A. Vliv mobilních telefonů na novou generaci dětí. Nepublikovaná bakalářská práce. Praha: Husitská teologická fakulta UK, 2019.

Časopisy

Sak, P. Generace, mládež a její výzkum. Mládež a společnost, 2016, č.2.

Sak, P. Generace mládeže v globalizaci a v kyberprostoru. Sociológia a spoločnosť, 2018, č.3

Sak, P. Kabátek, A. 1989. Teoreticko metodologické poznámky k výzkumu mládeže a generací. Sociologický časopis, 1989, č.1.

Sak, P. Kabátek, A. 1985. Místo a úloha mládeže ve společenské reprodukci. Sociologický časopis, 1985, č.5.

Internet

Blažiček, M. Co předcházelo generacím x, y, z? Generace Baby boomers odchází ze scény ..... Přístupné z: <http://www.studentpoint.cz/2017/07/12/co-predchazelo-generacim-x-y-z-generace-baby-boomers-odchazi-ze-sceny/>

Generace Baby boomers. Přístupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Generace_Baby_boomers

Silent Generation (angl. „Tichá generace“)

Přístupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Silent_Generation

Chum, (2013): Současné generace X, Y a Z - krátké seznámení.

Přístupné z: <https://sebastianchum.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=372981>

Kunderová, V. Emigrace je blbost, návrat nebyl možný kvůli disidentům. Novinky.cz., 25.11.2019.

Newport, F. Democrats More Positive About Socialism Than Capitalism. 13.8.2018.

Přístupné z: <https://news.gallup.com/poll/240725/democrats-positive-socialism-capitalism.aspx>